

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Муминова Сафарбегим Баҳриевна
дар мавзӯи «Лексикаи лаҳҷаи тоҷикзабонони водии Ваҳон» барои
дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯйи ихтисоси
10.02.01- Забони тоҷикӣ

Аносими луғавии шеваҳо баҳри пажӯҳиши хусусиятҳои таърихии забон муҳим арзёбӣ гардида, барои забони адабӣ ҳамчун сарчашмаи хушкнашаванда ва манбаи ғановат маҳсуб меёбанд. Диалектҳо аз нигоҳи аввал сода намоянд ҳам, аммо дорои хусусиятҳои бисёри мураккаб буда, вежагиҳои таърихӣ ва таҳаввулоти забонро дар худ инъикос менамоянд. Аз ин рӯ, мавриди баррасӣ қарор додани онҳо барои омӯзиши вазъи кунунӣ ва гузаштаи забони адабӣ низ аҳамияти бузургро молик аст.

Бо дарназардошти аҳамияти қалон доштани гӯйишҳо тадқик намудани лаҳҷаи тоҷикони водии Ваҳон басе мубрам ва саривақтӣ дониста мешавад, ки рисолаи Муминова Сафарбегим Баҳриевна - «Лексикаи лаҳҷаи тоҷикзабонони водии Ваҳон» ба тадқики яке аз лаҳҷаҳои шеваи ҷанубии забони тоҷикӣ таҳсис дода шудааст.

Дар ҷоряки аввали асри гузашта диалектҳо, бавежа, шеваҳои ҷанубии забони тоҷикӣ, дикқати забоншиносони хориҷиву русро ба худ ҷалб намуд, ки дар натиҷа ҷандин мақолаву асарҳои марбут ба гӯйишҳо таълиф ва ба зевари табъ ороста шуданд, ки пажӯҳиши А.З. Розенфельд, А. Н. Болдирев, Ю. И. Богорад, И.И. Зарубин ва дигарон далели ин гуфтаҳо мебошанд.

Чоиз ба қайд аст, ки доир ба шеваҳои ҷанубӣ, баҳусус, лаҳҷаҳои бадаҳшонии он тадқиқотҳои мутааддид сурат гирифта бошанд ҳам, вале доир ба хусусиятҳои сохторӣ ва корбурдии онҳо ҳанӯз пажӯҳиши мукаммал ба миён наомадааст. Маҳсусан, гӯиши тоҷикии дехоти водии Ваҳон, ки комилан дар иҳотаи забони ваҳонӣ қарор гирифта, вобаста ба муҳити лингвистӣ дорои вижагиҳои гардидааст, ки дар дигар гӯйишҳои бадаҳшонӣ ва лаҳҷаҳои ҳамгурӯҳ ба назар намерасанд. Таҳқиқи комплексии хусусиёти савтӣ, луғавӣ ва дастурии ин гӯиш ба бисёр

масъалаҳои ташаккул ва таҳаввули лаҳҷаҳои маҳаллии тоҷикӣ равшанӣ мебахшад ва аз ин рӯ, пажӯҳиши Муминова Сафарбегим Баҳриевна муҳим ва саривақтӣ дониста мешавад.

Диссертатсияи мавриди назар аз муқаддима, се боб, зербобҳо, хулоса ва феҳристи осори таҳқиқӣ иборат буда, дар муқаддима зарурат, аҳамияти назариву амалӣ, дараҷаи омӯзиши мавзӯъ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда ва чанд масъалаи дигар матраҳ шудааст.

Боби яқум «**Таркиби луғавии лаҳҷаи тоҷикзабонони водии Ваҳон**» унвон дошта, фарогири се фасл мебошад, ки дар онҳо оид ба унсурҳои луғавии умумитоҷикии лаҳҷаи тоҷикони водии Ваҳон, калимаҳое, ки дар баробари умумияти овозӣ дорои маъниҳои маҳсус мебошанд ва умумияту тағовут аз лаҳҷаҳои дигари шеваҳои ҷанубии забони тоҷикӣ мавриди таҳлилу баррасии илмӣ қарор гирифтаанд.

Аз тадқиқоти муаллифи рисола маълум гардидааст, ки забони вахонӣ ба лаҳҷаи тоҷикзабонони водии Ваҳон таъсири ҷашнрас дошта, унсурҳои луғавии забони вахонӣ дар таркиби он нисбат ба гӯишҳои дигар корбурди бештар доранд.

Дар боби дувуми рисола «**Таснифоти маъноиву мавзӯии лексикаи лаҳҷаи тоҷикзабонони водии Ваҳон**», ки аз ду фасл иборат мебошад, калимаҳо аз рӯи ифодаи маъно ба гурӯҳҳо дастбандӣ ва таҳлилу тадқиқ шудаанд.

«**Калимаҳои иқтибосӣ дар лаҳҷаи тоҷикзабонони водии Ваҳон**» унвони боби сеом буда, дар он калимаҳои таркиби лаҳҷаи мазкур аз ҷиҳати баромади забонӣ пажӯҳишу баррасӣ гардидаанд. Мушоҳидаи ин боби рисола маълум менамояд, ки на танҳо забони адабӣ, балки шеваю лаҳҷаҳо низ наметавонанд аз таъсири забонҳои дигар барканор бошанд.

Дар қисмати **хулоса** натиҷа ва бардоштҳои муаллиф зимни пажӯҳиши комплексии лаҳҷаи тоҷикони водии Ваҳон пешниҳод гардидааст, ки дорои заминаҳои қавии илмӣ буда, аз дидгоҳи фароҳи муаллиф шаҳодат медиҳанд.

Мусаллам аст, ки дар ҳар пажӯҳиш баробари дастовардҳо баъзе камбудину норасоиҳои ҷузъӣ ба назар мерасанд, ки дар ин маврид автореферати мазкурро наметавон мустасно шумурд. Дар қатори комёбииҳои зиёд, ки бозёфтҳои бевоситай муаллиф маҳсуб мешаванд, чанд камбудӣ ба назар расид, ки зикри онҳо муҳим дониста мешавад:

1. Дар фасли “Диалектизмҳои лексикии пурраи ғайримуҳолиф” (саҳ. 15) муаллиф қайд кардааст, ки мо ин унсурҳои лугавиро ба 26 гурӯҳ тақсим намудем, аммо бо овардани ду-се мисол иктифо кардааст, ки нишон додани намунаи бештар ба мақсад мувоғиқ мебуд;

2. Агар мисолҳо бо хуруфи лотинӣ (транскрипция) низ дар қавс оварда шаванд, хусусиятҳои овозияшон ба хубӣ мушоҳида мешавад;

3. Унсурҳои лугавии толӣ (то ҳоло), ибар (ин сӯ), убар (он сӯ), уқа (он қадар), ҳамиқа (ҳамин қадар) (саҳ. 14), ки муаллиф онҳоро хоси шеваҳои ҷанбуй медонад, дар гӯиши мардумони саргҳи Зарафшон низ доираи истифодаи васеъ доранд.

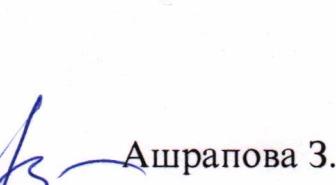
Камбудихои зикршуда ҷузъӣ буда, автореферати диссертатсияи Муминова Сафарбегим Бахриевна дар мавзӯи «Лексикаи лаҳҷаи тоҷикзабонони водии Ваҳон» арзиши баланди илмиро молик аст ва муаллифи он шоистаи дарёftи дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ мебошад.

Номзади илмҳои филологӣ, дотсенти
кафедраи умумидонишгоҳии
забони тоҷикии МДТ “Донишгоҳи
давлатии Ҳуҷанд ба номи академик
Бобоҷон Ғафуров”

Одинаев А. И.

Имзои Одинаев А. И.-ро тасдиқ мекунам
Мудири шуъбаи кадрҳои МДТ “Донишгоҳи
давлатии Ҳуҷанд ба номи академик
Бобоҷон Ғафуров”
735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳуҷанд, ҷониши
шахри Ҳуҷанд, гузаргоҳи Мавлонбеков 1
тел: (992-3422) 6-52-73, факс: (992-3422) 6-75-18

Ашрапова З.

«9» марта соли 2021